

کتاب کوثر (۲)

پیاران آفتاب

زندگینامه چهارده تن از اصحاب امیرالمؤمنین - علی السلام

گروهی از نویسندگان «فرهنگ کوثر»

سرشناسه: مهدی پور، محمود، ۱۳۳۱
عنوان و نام پدیدآور: یاران آفتاب: زندگینامه چهارده تن از اصحاب امیرالمؤمنین (علیه السلام) / مؤلف
محمود مهدی پور
مشخصات نشر: قم: آستان مقدس قم، انتشارات زائر، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری: ۳۵۲ ص
فروست: کتاب کوثر: ۲
شابک: ۶-۲۰۰-۱۸۰-۹۶۴-۹۷۸-۴۰۰۰۰ ریال
یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس
موضوع: علی بن ابی طالب (علیه السلام)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق - اصحاب
شناسه افزوده: آستان مقدس قم. انتشارات زائر
رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ ی۲/۸۷/۳۷ BP
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۰۱
شماره کتابشناسی: ۲۵۹۶۱۸۱

یاران آفتاب

مؤلف: محمود مهدی پور
چاپخانه: زائر آستان مقدس
ناشر: زائر آستان مقدس
نوبت چاپ: اول/پاییز ۱۳۹۱
شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال
شابک: ۶-۲۰۰-۱۸۰-۹۶۴-۹۷۸

* کلیه حقوق محفوظ است *

مرکز پخش: قم/ میدان شهداء/ انتشارات زائر
نمایشگاه دائمی کتاب/ حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه (علیه السلام)/ صحن صاحب الزمان (علیه السلام)
تلفن: ۷۷۴۵۶۵۱-۷۷۴۵۶۵۲-۷۷۴۵۶۵۱

فهرست

۱۷	سخن نخست
	(۱) زید بن صوحان عبیدی
	جانباز بهشتی
۲۳	اشاره
۲۴	جایگاه روایی
۲۵	مشایخ و شاگردان
۲۵	گرایش روایی
۲۹	فعالیت‌های سیاسی
۳۳	جانباز بهشتی
۳۴	تندیس زهد و تقوا
۳۴	عشق به ولایت
۳۶	از زبان یار
۳۸	پیوند اخوت
۳۸	خدمات اجتماعی
۳۸	روایای صادق
۳۹	پرچم‌دار جمل
۴۰	وصیت زید

- آستانه غربت ۴۰
یادگار جاوید ۴۱

(۲) مصعبه بن صوحان عبدی

سفیر امامت

- اشاره ۴۵
خاندان ۴۶
ویژگی ها ۴۶
۱. صحابی خاص علی علیه السلام ۴۶
۲. خطیب ۴۶
۳. شاعر ۴۷
۴. شجاعت ۴۹
۵. مورد اعتماد ۴۹
۶. آشنایی با معارف اهل بیت علیهم السلام ۵۰
۷. تبعید ۵۰
۸. رهبری قوم ۵۱
با پیامبر صلی الله علیه و آله ۵۲
در کنار علی علیه السلام ۵۲
دیدگاه متقابل ۵۲
جنگ های پیایی ۵۳
عیادت علی علیه السلام ۵۵
تشییع علی علیه السلام ۵۵
اندرز به حاکمان ۵۷
رو در روی معاویه ۵۹
مسجد کوفه ۵۹
مسجد جامع دمشق ۶۰
در کاخ دمشق ۶۱

۶۳	دیدگاه عالمان.....
۶۴	مسجد صعصعه.....
۶۵	جایگاه روایی.....
۶۵	آسمانیان (اصحاب رسول الله ﷺ).....
۶۶	میوه بهشتی.....
۶۷	غروب.....
۶۷	فرزندان.....
۶۷	صوحان بن صعصعه بن صوحان.....
۶۸	محمد و عمرو بن محمد.....

(۳) حجر بن عدی

قیام سرخ

۷۱	اشاره.....
۷۱	اسلام حجر.....
۷۳	سیمای علمی حجر.....
۷۳	سیمای معنوی، اجتماعی و نظامی.....
۸۷	زندگی سیاسی و نظامی حجر بن عدی.....
۸۸	حجر در زمان خلفا.....
۸۸	حجر در زمان عثمان.....
۸۹	حجر در حکومت امیرمؤمنان علیه السلام.....
۹۳	حجر در حکومت امام حسن علیه السلام.....
۹۴	قیام و سیمای حجر در نگاه معصومین علیه السلام.....
۹۴	۱. پیامبر اکرم ﷺ.....
۹۵	۲. امیرمؤمنان علیه السلام.....
۹۶	۳. امام حسن علیه السلام.....
۹۶	۴. امام حسین علیه السلام.....
۹۷	تأثیر شهادت حجر.....

- فرزندان حجر ۱۰۰
 آرامگاه حجر ۱۰۱
 کتابنامه حجر بن عدی ۱۰۲

(۴) عبدالله بن جعفر

همسر زینب علیها السلام

- آغاز ۱۰۵
 پدر و مادر ۱۰۶
 ولایت و زادگاه ۱۰۶
 ویژگی ها ۱۰۷
 ۱. جایگاه رفیع ۱۰۷
 ۲. چهره محبوب ۱۰۸
 ۳. دعای خیر پیامبر ﷺ ۱۱۰
 ۴. بیعت با پیامبر ﷺ در دوران کودکی ۱۱۱
 ۵. یار پیامبر و پنج امام علیهم السلام ۱۱۲
 ۶. راوی نور ۱۱۳
 ۷. از خاندان شهیدان ۱۱۴
 ۸. همسر حضرت زینب علیها السلام ۱۱۵
 ۹. همراه با علی علیهم السلام ۱۱۶
 الف. کارگزار کاردان ۱۱۶
 ب. فرماندهی در جنگ جمل ۱۱۶
 ب. فرماندهی در جنگ صفین ۱۱۷
 د. امضاکننده پیمان حکمین ۱۱۷
 هـ. موضع گیری در برابر خیانت حکمین ۱۱۷
 دفاع از حریم ولایت و رهبری ۱۱۸
 رابطه صمیمی با امام حسن و امام حسین علیهم السلام ۱۲۱
 محور سخاوت ۱۲۲

۱۲۳.....	مبادا این شمشیر را از دست بدهی.....
۱۲۴.....	هدیه فراوان به شاعر سیاه پوست.....
۱۲۴.....	اتهام رابطه با معاویه و یزید.....
۱۲۸.....	چرا عبدالله بن جعفر در کربلا شرکت نکرد؟.....
۱۲۹.....	آخرین تلاش عبدالله.....
۱۲۹.....	نامه عبدالله به امام حسین علیه السلام
۱۳۰.....	اظهار تأثر شدید از شهادت امام حسین علیه السلام
۱۳۲.....	رحلت و محل دفن.....

(۵) ابو عبدالله جدلی

رازدار علی علیه السلام

۱۳۵.....	سپیده.....
۱۳۷.....	جدلی در مکتب اهل بیت علیهم السلام
۱۳۷.....	عشق به اهل بیت علیهم السلام و ولایت.....
۱۳۸.....	اهل بیت و آیه تطهیر.....
۱۳۹.....	معنای «دَابَّةُ الْأَرْضِ».....
۱۴۰.....	جدلی، پیام آور قدرت علوی.....
۱۴۱.....	حدیث وصیت.....
۱۴۲.....	جدلی و نهضت کربلا.....
۱۴۳.....	نقش جدلی در قیام مختار.....

(۶) خزان عمر

سُلَیم بن قیس ملالی

۱۴۷.....	سید سیف الله نحوی.....
۱۴۹.....	اشاره.....
۱۵۰.....	عاشق مدینه.....
۱۵۱.....	با علی علیه السلام و علویان.....
۱۵۳.....	مرد جهاد.....

۱۵۴	روایت اشک
۱۵۵	از دیدگاه دانشوران
۱۵۶	از نجف تا منا
۱۵۸	تاریخ‌نگار راستگو
۱۵۹	برای کتابم
۱۵۹	روایت پرواز

(۷) قثم بن عباس

سردار بزرگ

۱۶۳	مطلع
۱۶۴	ولادت قثم
۱۶۵	فضیلت و افتخارات ام الفضل
۱۶۵	افتخار خدمت به فرزندان حضرت امیر
۱۶۶	دعای حضرت رسول الله ﷺ درباره قثم
۱۶۷	قثم در مراسم غسل دادن رسول الله ﷺ
۱۶۷	افتخار بزرگ قثم
۱۶۷	مغیره بن شعبه و ادعای دروغ
۱۶۸	افشای دروغ‌گویی مغیره
۱۶۹	راوی معتبر
۱۶۹	دفاع از حریم امامت
۱۷۱	افشاگر توطئه ناکثان
۱۷۳	قثم در کنار رهبری
۱۷۳	منشور جاوید
۱۷۵	صداقت و عدالت قثم
۱۷۵	توطئه عمرو بن عاص
۱۸۰	یار وفادار علی علیه السلام
۱۸۰	خدمات قثم در ماوراءالنهر

۱۸۱.....	شهادت.....
۱۸۲.....	حرم قثم.....
۱۸۴.....	سنت دیرینه مردم.....

(۸) عمرو بن حمق خزاعی

فدایی امامت

۱۸۹.....	اشاره.....
۱۸۹.....	عمرو و قبیله.....
۱۹۰.....	تولد و خردسالی.....
۱۹۱.....	اسلام عمرو.....
۱۹۳.....	بعد اجتماعی.....
۱۹۶.....	عمرو در حکومت امیر ممان علیه السلام
۲۰۳.....	اصحاب سر حضرت.....
۲۰۶.....	ظلم ستیزی و زندگی مخفی.....
۲۰۸.....	شهادت.....
۲۱۲.....	بعد علمی.....
۲۱۳.....	عمرو بن حمق در نگاه معصومین علیهم السلام
۲۱۵.....	پیامد شهادت عمرو بن حمق.....
۲۱۶.....	زن عمرو در زندان.....
۲۱۶.....	مقبره عمرو.....
۲۱۷.....	غلام عمرو بن حمق.....

(۹) ابوالأسود دؤلی

شاعر ایمان و ولایت

۲۲۱.....	مطلع.....
۲۲۱.....	شناخت اجمالی.....
۲۲۲.....	محبّت مولی.....
۲۲۴.....	فصاحت و شجاعت.....

شخصیت علمی..... ۲۲۵

شعر ابوالأسود..... ۲۲۶

(۱۰) قنبر

خادم ولایت

سپیده..... ۲۳۳

عدالت..... ۲۳۳

مقرَّب..... ۲۳۵

امانتدار..... ۲۳۶

میهمان دار..... ۲۳۸

اجرای حدود..... ۲۳۹

جهاد..... ۲۴۰

شهادت..... ۲۴۲

جاودانه..... ۲۴۳

۱. آینه دار آفتاب..... ۲۴۴

۲. مکر خدا..... ۲۴۵

۳. هدیه آسمانی..... ۲۴۶

۴. شیعه..... ۲۴۶

۵. دو یا سه درهم..... ۲۴۷

(۱۱) جَعْدَه بن هَنْبِرَه مخزومی

استاندار خراسان

مطلع..... ۲۵۱

اسم و ولادت..... ۲۵۱

خاندان..... ۲۵۲

امّ هانی..... ۲۵۳

خانه امّ هانی؛ نقطه آغاز معراج رسول الله ﷺ..... ۲۵۵

جَعْدَه از منظر مورخان..... ۲۵۵

۲۵۸.....	جعده و امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۶۰.....	فرزندان
۲۶۰.....	رحلت
۲۶۰.....	روایت

(۱۲) ابو هیثم ابن تیّهان انصاری

الگوی رشادت

۲۶۵.....	سپیده
۲۶۷.....	ابن تیّهان و امتیازات دوازده گانه
۲۶۷.....	۱. مبلغ پیشتاز اسلام
۲۶۸.....	۲. شرکت در احشین پیمان عقبه
۲۶۹.....	۳. اولین نفر در دومین پیمان
۲۷۰.....	۴. انتخاب آسمانی
۲۷۱.....	۵. کارشناس ویژه پیامبر صلی الله علیه و آله
۲۷۲.....	۶. پیمان برادری در پرتو ایمان
۲۷۳.....	۷. دفاع از ولایت و امامت علوی
۲۷۵.....	انتقاد متهورانه
۲۷۷.....	۸. مسؤول بیعت گرفتن برای علی علیه السلام
۲۷۷.....	۹. خزانه دار امین
۲۷۹.....	۱۰. قهرمان جهاد و شهادت
۲۷۹.....	۱۱. برادر مبارز
۲۸۰.....	۱۲. در عرصه خطابه و شعر
۲۸۴.....	ابو هیثم بن تیّهان در منظر ائمه علیهم السلام
۲۸۴.....	۱. در فراق یار
۲۸۵.....	۲. در نگاه امام رضا علیه السلام
۲۸۶.....	در منظر اهل نظر
۲۸۷.....	از منظر دانشمندان اهل سنت

۲۸۹.....	در سنگر علم و دانش.....
۲۹۰.....	خطبه طالوتیه.....
۲۹۱.....	ستارگان اهل زمین و.....
۲۹۱.....	سفر وصل.....

(۱۳) خزیمه بن ثابت

ذوالشهادتین

۲۹۵.....	اشاره.....
۲۹۸.....	۱. ویژگی های زندگی.....
۲۹۸.....	الف. ذوالشهادتین چرا؟.....
۳۰۰.....	ب. حضور در جبهه های نبرد.....
۳۰۲.....	خزیمه در جنگ جمل.....
۳۰۳.....	حضور در صفین.....
۳۰۴.....	حضور در شورای نظامی.....
۳۰۵.....	رشادت در جبهه نبرد.....
۳۰۶.....	ج. دفاع از حریم ولایت.....
۳۰۶.....	غیرت دینی.....
۳۰۸.....	* در جلسه بیعت با علی علیه السلام.....
۳۱۰.....	مقاومت در مقابل جبهه نفاق.....
۳۱۳.....	در محضر دوست.....
۳۱۵.....	د. خزیمه در عرصه هنر.....
۳۱۷.....	هـ. حفظ و جمع آوری قرآن.....
۳۱۹.....	۲. در کلام معصومین علیه السلام.....
۳۲۱.....	۳. در منظر دانشمندان.....
۳۲۳.....	۴. فرزندان و آثار.....
۳۲۳.....	الف. فرزندان.....
۳۲۴.....	ب. آثار و روایات.....

۳۲۵.....	۱. آه مظلوم!
۳۲۵.....	۲. کفاره گناه.....
۳۲۶.....	عروج.....

(۱۴) قیس بن سعد

سردار سخاوت

۳۲۹.....	مقدمه.....
۳۲۹.....	تبار قیس.....
۳۳۳.....	شخصیت والای قیس.....
۳۳۷.....	دانش قیس.....
۳۳۹.....	شجاعت قیس.....
۳۴۱.....	زهد قیس.....
۳۴۱.....	خشوع قیس.....
۳۴۲.....	امانت‌داری قیس.....
۳۴۲.....	لیاقت و کاردانی قیس.....
۳۴۲.....	سخاوت قیس.....
۳۵۱.....	هوشمندی قیس.....

سخن نخست

چشم دوختن به کانون نور، مقدور نیست. چشم ناتوان ما باید از پشت فیلتر به خورشید بنگرد تا بخشی از عظمت او را درک کند؛ زیرا نگاه مستقیم به خورشید خطر مری را در پی دارد. لذا موسی کلیم علیه السلام هم به هنگام شنیدن کلام الهی، صیحه زان بر زمین افتاد.

شناخت خدا از راه شناخت پیامبران و معصومین علیهم السلام امکان پذیر است و شناخت معصومین علیهم السلام از راه شناخت یاران و نزدیکان آنان. آشنایی با ابرار و عالمان دین، دریچه ورود مردم به قلمرو فرشتگان پیامبران است. در روایات می خوانیم: «در ذات خدا تفکر نکنید که دچار حیرت و ضلالت خواهید شد. در صفات و آثار و مخلوقات الهی بیاندیشید تا هدایت شوید.»

این حقیقت نسبت به شناخت انبیا و اوصیای آنان هم جریان دارد. برای ما انسان های کم ظرفیت، شناخت مستقیم پیام آوران و پیشوایان معصوم علیهم السلام دشوار است و چه بسا که اگر بی واسطه نزدیک شویم، پر و بال مان بسوزد، چطور که رسول خدا صلی الله علیه و آله هم در شب معراج فرمود: «لودنوت انملة لاحترقت؛ اگر به قدر بند انگشتی نزدیک تر رفته بودم،

می‌سوختم.» و چه بسا که شناخت یاران و نزدیکان آنها، ما را به معرفت بهتر آنان یاری کند و آداب تقرّب را به ما بیاموزد.

در قرآن کریم زندگی پیامبران و ابرار مکرر مورد توجه قرار گرفته و بخش‌هایی از زندگی پیامبرانی مثل حضرت آدم، نوح، هود، ادریس، ابراهیم، موسی، داود، سلیمان، عیسی علیهم‌السلام و حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم و بانوانی مثل آسیه و مریم و یا داستان شعیب و فرزندان او و حوادث یوسف و یعقوب بازگو شده است. آری شناخت پیامبران الهی و انسان‌هایی که آوای وحی را شنیده‌اند و فروغ آسمانی بر قلبشان تابیده است، می‌تواند در سفر ملکوتی و سیر و سلوک معنوی، بهترین راهبر و راهنمای انسان باشد. ماهنامه «فرهنگ کوثر» که در سایه بارگاه ملکوتی یادگار عترت، رویدادهای چهار ساله شده است، هم‌اینک برخی مقالات و آثار خود را به صورت کتاب به شیفتگان تاریخ و سیره معصومین علیهم‌السلام تقدیم می‌دارد. اولین شماره از مجموعه کتاب کوثر، قصه‌ای ماهنامه بود که به عنوان «بوستان معصومه علیها‌السلام» منتشر می‌شود.

«یاران آفتاب» نام دومین اثر از مجموعه کتاب کوثر است که به مناسبت سال امام علی علیه‌السلام (۱۳۷۹ هجری شمسی) به معرفی چهارده تن از یاران امیرالمؤمنین علیه‌السلام پرداخته است.

گنجینه گرانهای مقالاتی که در سایه فرهنگ کوثر با توفیق الهی و عنایات عترت علیها‌السلام فراهم آمد، شامل چندین جلد مباحث مربوط به معصومین علیهم‌السلام و یاران آنهاست. امیدواریم در سایه‌سار بوستان پرگل و عزیزآگین حضرت معصومه علیها‌السلام زندگینامه تمام یاران معصومین علیهم‌السلام و دائرةالمعارف رجال و تراجم عصر حضور تدوین شود و امت بزرگوار اسلامی را برای عصر ظهور و یاری حضرت بقیه الله صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم آماده‌تر سازد.

انتخاب چهارده نام از جمع یاران پیشوای اول، به معنای برتری مقام معنوی آنان نیست. بلکه معرفی یارانی که کمتر شناخته شده‌اند، مورد توجه بوده و به هر دلیل، قرعۀ پژوهش و نگارش به نام این اصحاب بزرگوار اصابت کرده است. امیدواریم زندگینامۀ دیگر «یاران آفتاب» در دفترهای آینده تدوین و منتشر شود و یاران آفتاب همیشه به زندگی فرزندان قرآن، نور و نیرو هدیه کنند. ان شاء الله.

اطلاعات ما از زندگی، اخلاق، اندیشه‌ها، فعالیت‌ها و موضع‌گیری عموم انسان‌های مکه در چهارده قرن قبل در مکه و مدینه و کوفه و غالباً در سرزمین حجاز و عراق می‌زیسته‌اند، بسیار اندک است. اما با کاوش و تفکر در همان گزارش‌های محدودی که در لابه‌لای کتب حدیث و تفسیر و تاریخ و انساب و ملل و نحل آمده است، بسیاری از حقایق را می‌توان دریافت. پیامبر اسلام ﷺ و پیروانان معصوم علیهم‌السلام در ذهن و قلب انسان‌ها از جایگاه والا و برجستگی خاصی برخوردار بوده‌اند و خود آنان به نگارش و حفظ و ثبت و نقل حدیث سفارش کرده‌اند. این رو، اصحاب و یاران و راویان حدیث هزاران چشمه‌ی نور از گفتار و رفتار آنان جاری ساخته و تشنگان معنویت و عدالت را سیراب کرده‌اند و راه روشن سعادت و آزادی و برادری و ایمان را فرا دید انسان‌ها نهاده‌اند.

مجموعه «یاران آفتاب» می‌تواند نسل جوان ما را با میراث گرانبهای فرهنگی و تبارنامه تاریخی خویش آشنا سازد و سیمای مردانی بزرگ را که در عصر اهل بیت علیهم‌السلام می‌زیسته‌اند، برای آنان ترسیم کند و جهاد و اخلاص و تلاش پیشتازان قبیله ایمان را به فرزندان امروز امت اسلامی بیاموزد.

در پایان از مسئولان آستانه مقدسه حضرت معصومه علیها السلام و مدیریت
محترم فرهنگی آن که در چاپ و نشر این مجموعه همت گماشتند،
سپاسگزاریم.

والحمد لله رب العالمین

آستانه مقدسه حضرت معصومه علیها السلام - پژوهشکده کوثر

عید غدیر ۱۴۳۲ هـ ق ۱۳۹۰/۸/۲۴ ش

www.ketab.ir